

Dobré ráno, bratři a sestry,

Když jsem přemýšlel, o čem kázat, napadlo mě, že bych mohl svá kázání trochu oživit. Měl bych teď navíc kázat jednou za měsíc, a tak jsem i přemýšlel, jak si trochu usnadnit práci s přípravou. A tak jsem vymyslel, že bych se mohl věnovat nějakému jednomu biblickému oddílu souvisle v několika kázáních za sebou.

Dnešní kázání je tak první z této série, pro kterou jsem vybral slavnou, asi nejsouvislejší Ježíšovou promluvu v Novém zákoně, kterou najdeme v Matoušově evangeliu v 5. - 7. kapitole, jinak známou také jako kázání na hoře.

Jde o pozoruhodný text, který se těší velké pozornosti v podstatě od svého sepsání. Pokud si přečteme celé Matoušova evangelium, zjistíme, že nejde o jedinou takto souvislou Ježíšovu promluvu. Přesto si vydobylo kázání na hoře v církvi zvláštní místo a bývá dokonce označováno za „evangelium v kostce“. Můžeme trochu rýpnout do vlastních řad a ptát se, jestli tomu tak není především pro morální tematiku textu, čímž umožňuje kárat nemravnost světa a poukazovat na svatost církve.

Text je ale mnohem víc než jen moralizující kázání. Ježíš zde radikálně obrací naruby vše, co jeho posluchači znají. Svou radikalitou nemůže nechat text chladným snad nikoho, zároveň však při jeho čtení vyvstává množství otázek, na prvním místě otázku „co si s touto Ježíšovou promluvou jako křesťané máme vlastně počít?“

A tak věřím, že se v téhle sérii, kterou dnes začneme, nebudeme nudit a necháme se společně kázáním na hoře oslovovat a snad i proměňovat. První část kázání na hoře tvoří tzv. blahoslavenství, kterými dnes začneme.

Mt 5,1-12

Modlitba

„¹Když spatřil zástupy, vystoupil na horu; a když se posadil, přistoupili k němu jeho učedníci.

²Tu otevřel ústa a učil je:“

Máme zde dvě skupiny, které Matouš zmiňuje. Zástupy a učedníky. Ježíš je zajímavý pro mnoho lidí, a tak se na něj přicházejí podívat „zástupy“ zvědavců. Jsou tu ale také ti, kteří za Ježíšem jdou z jiného důvodu. Učedníci jdou za Ježíšem, protože je sám zavolal a oni přijali výzvu k jeho následování.

Ke komu zde ale Ježíš mluví? Učí pouze učedníky, kteří stojí nejbliž, nebo celé zástupy? Závěr kázání na hoře vypovídá o zástupech, které žasly nad jeho učením, a můžeme tedy předpokládat, že promluvu také poslouchali. A troufám si říct, že i Ježíš tak své kázání myslí.

Své učení nechápal jako nějakou exkluzivní nauku pro hrstku zasvěcených, ale jako nabídku Božího království pro každého člověka. O tom ostatně vypovídají i první slova jeho kázání, kterými jsou právě blahoslavenství.

Vykladači se ale neshodují, co soupis blahoslavenství vlastně představuje. Byla a dodnes jsou vykládána jedněmi jako zaslíbení pro ty, kteří jsou v nějaké nouzi, druzí v něm ale vidí požadavky pro vstup do božího království. Buďte takoví a takoví a bude vám patřit království nebeské atd. Osobně se přikláním k prvnímu přístupu a pokusím se ukázat na jednotlivých verších proč.

Zastavme se ještě u samotného slova blahoslavenství. V ekumenickém překladu čteme „blaze těm“. Ježíš zde navazuje na dlouhou starozákonní tradici. Blahoslavení jsou ve starém zákoně ti, kdo mají ženu a mnoho dětí, ti, kdo hledají Hospodina a chtějí chodit po jeho cestách. Můžeme shrnout, že blahoslavení ze starého zákona jsou ti, kdo žijí život zbožný, dodržují určitě společenské a náboženské konvence apod. Blahoslavenství tak ukazují určité hodnoty, kterých si v životě vážít.

Jinak je to v novém zákoně. Blahoslavenství jsou zde naopak často provokativní, nekonvenční, snaží se vzburcovat ke změně smýšlení a jednání. Nejinak je tomu u blahoslavenství Ježíšových, která máme před sebou.

„³Blaze chudým v duchu, neboť jejich je království nebeské.“

Je zajímavé srovnat kázání na hoře z Matoušova evangelia s kázáním na rovině u Lukáše. Tam totiž čteme jednoduché „blaze chudým“. Vypadá to, jako by Matouš chtěl Lukáše doplnit nebo rozšířit. Jako by chtěl poukázat na to, že zaslíbení se netýká jen těch, kteří nemají dostatek navenek, ale i těch kterým se nedostává uvnitř.

Kdybychom chtěli rozumět blahoslavenstvím jako požadavkům, mohli bychom chápat chudé duchem jako pokorné nebo skromné, ty, kteří jsou vnitřně oproštěni od majetku a jiných světských věcí. To je jistě možný výklad.

Blíže Ježíšově záměru se mi ale zdá pochopení blahoslavenství jako pozvání. Právě tito chudí, ať už navenek, nebo chudí duchem, zkrátka různí chudáci, kterým se zhroutil svět, kteří přišli o ideály, kteří ztratili motivaci a sílu k životu – pro ty zní Ježíšovo zaslíbení: Vám patří království nebeské.

Nikoliv úspěšní a bohatí, které uznáváme my lidé, ale chudí a ztroskotaní, na které ostatní už zapomněli – na ty myslí Kristus, s těmi se počítá v nebeském království.

„⁴Blaze těm, kdo pláčou, neboť oni budou potěšeni.“

Opět, pokud bychom hledali požadavek vůči věřícím, mohli bychom pláč interpretovat jako pláč nad vlastním hříchem, tedy jako pokání. Takový stav, stejně jako v předchozím případě chudoba, by byl žádoucí a obdivuhodný. Takový buďte a budete odměněni.

Daleko spíš však opět Ježíš nabízí východisko pro všechny zoufalé, ztrápené životem a ty, které prostě okolnosti života přivedly k slzám. Těm všem se zde otevírá utěšující náruč nebeského Otce.

„⁵Blaze tichým, neboť oni dostanou zemi za dědictví.“

Jestliže první dvě blahoslavenství nabízejí východisko vnitřní i vnější chudobě a do žalu a trápení, je třetí východiskem pro bezbrannost a bezmoc. Slovo, které je v ekumenickém překladu přeloženo jako „tiší“, je především opakem zpupnosti a agresivity.

Můžeme zde také vidět narážku na Žalm 37, kde čteme: *„ale pokorní obdrží zemi a bude je blažit dokonalý pokoj.“* V hebrejštině máme výraz, který může znamenat nejen pokorné, ale také bezmocné, znevýhodněné a utlačované. Tito tiší a pokorní jsou tedy ti, kteří nemají ostré lokty, nedokážou se prosadit, jsou utlačováni, vydáni na pospas všem těm, kteří nad nimi uplatňují svou moc. Spíše než tiší jsou tedy umlčení.

O těch Ježíš říká, že dostanou zemi za dědictví. Právě ta země, ve které jsou umlčení a zahrání do kouta, na nich nakonec závisí. S nimi se v božím plánu nějak počítá.

„⁶Blaze těm, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni.“

Další blahoslavenství, které Matouš oproti Lukášovi rozšířil. Místo Lukášových jednoduše hladových máme hladové a žíznivé po spravedlnosti. Opět nám Matouš chce naznačit, že zaslíbení nebeského království se týká nejen těch, kdo trpí tělesnou nouzí, ale i těch, kterým se nedostává spravedlnosti. O všech křivdách Pán Bůh ví a všechny ukřivděné čeká spravedlnost.

„⁷Blaze milosrdným, neboť oni dojdou milosrdenství.“

Ježíšova blahoslavenství se dají rozdělit do dvou slok. První čtyři blahoslavenství dá se říct, otevírají nebeské království lidem v různých typech nouze. Lukáš po těchto čtyřech dalšími nepokračuje, ale nabízí čtyři „běda“, jako jakési protiklady těchto blahoslavenství.

Matouš přidává další čtyři „blaze těm“. Místo protikladů k prvním čtyřem nabízí jakési „záplaty“. Pokud jsou blahoslavení lidé v různých životních nouzích, jsou blahoslavení i ti, kteří jsou ochotni pomoci. Ti, kterým není nouze druhých lhostejná.

Jestliže jsou blahoslavení ukřivdění, týká se toto blahoslavenství i těch, kteří jsou milosrdní. Vždyť z pohledu evangelia je nejvyšší spravedlností právě milosrdenství.

„⁸Blaze těm, kdo mají čisté srdce, neboť oni uzří Boha.“

Čisté srdce v biblickém smyslu je takové, které má čisté úmysly, je bezelstné, zkrátka nepřeje si nic zlého pro druhého. Tito bezelstní jsou jakousi záplatou těm, kteří jsou umlčováni a utlačováni všemi těmi, kdo nad nimi mají moc. O těchto lidech zde čteme, že uzří Boha. Můžeme to chápat tak, že jej uzří jednou na věčnosti, to jistě ano. Setkání s Bohem jim ale jejich čisté srdce umožní ještě v tomto čase – díky čistému srdci jim nic nebrání Boha vidět ve svých bližních, ve všech těch utlačovaných a jinak zdeptaných.

„⁹Blaze těm, kdo působí pokoj, neboť oni budou nazváni syny Božími.“

Další blahoslavenství patří těm, kteří jsou schopní šířit kolem sebe pokoj. Jsou tak jakoby záplatou skupině všech plačících, ale i jinak ztrápených, kteří potřebují utěšit. I s těmi se v nebeském království počítá, dokonce, jak čteme, je Bůh nazývá svými dětmi.

„¹⁰Blaze těm, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jejich je království nebeské.“

Blahoslavení těch, kteří jsou jakoby kompatibilní s božím království tím, že zalepují rány těm, kteří to potřebují, uzavírá blahoslavení pronásledovaných pro spravedlnost. Jako by se chtělo říct, že nakonec všichni tito milosrdní, bezelstní a působící pokoj se mohou dostat do úzkých, protože svým jednáním mohou narazit. Usilují o spravedlnost, a to jim přinese útlak a pronásledování.

Ježíš tak mluví ke všem ztrápeným, všem, co se dostali do problémů, ale také ke všem, co nejsou vůči cizím problémům lhostejní a chtějí pomoci, a kteří právě kvůli této své snaze nakonec také mají závažné problémy. Těm všem otevírají Ježíšova blahoslavenství dveře nebeského království.

„¹¹Blaze vám, když vás budou tupit a pronásledovat a lživě mluvit proti vám všecko zlé kvůli mně. ¹²Radujte se a jásejte, protože máte hojnou odměnu v nebesích; stejně pronásledovali i proroky, kteří byli před vámi.“

V závěru pak Ježíš obrací svou promluvu na své učedníky. Poslední blahoslavenství chce připravit právě je na to, že cesta za Ježíšem nebude snadná. Tento obrat k učedníkům naznačuje, že skončila část kázání, ve které chtěl Ježíš představit Boží království, a dostává se k tomu, co znamená se pro toto království rozhodnout. K tomu ale až příště.

Amen